

SERVICEDOCUMENT VRIJSTELLINGEN AVO

Binnen de mbo-scholen van de Lentiz onderwijsgroep ontstaan vaak vragen over de voorwaarden waaraan vrijstellingen voor AVO-vakken moeten voldoen. Dit servicedocument tracht vragen die leven omtrent de voorwaarden aan vrijstellingen te beantwoorden.

Het document is als volgt opgebouwd:

- Algemene regels omtrent vrijstellingen geschetst:
 - Vrijstellingenbeleid generieke AVO-eisen;
 - Aanvullende richtlijnen vrijstellingen voor Centrale Examens;
 - Richtlijnen vrijstellingen voor EVC-trajecten;
 - Niet behalen niveaus Nederlandse taal en rekenen bij EVC-procedure gericht op diplomering;
 - Interpretatie van de onderhoudsplicht.
- Veel gestelde vragen

Vrijstellingenbeleid generieke AVO-eisen Lentiz onderwijsgroep

Het begrip vrijstellingen wordt gehanteerd als overkoepelende term voor deelnemers die een bepaald onderdeel van de kwalificatiestructuur niet meer hoeven te doen omdat zij op basis van voorkennis (blijkend uit een certificaat of diploma) een verzoek voor vrijstelling kunnen indienen en gehonoreerd krijgen. Vrijstellingen worden aangevraagd tijdens de intake of gedurende het leertraject bij de opleidingsexamensecretaris van de school. Vrijstellingen kunnen formeel enkel worden afgegeven voor deelkwalificaties.

Aangezien er in de leertrajecten onder de HKS officieel geen deelkwalificaties meer worden onderscheiden kan een certificaat voor een behaalde deelkwalificatie niet rechtstreeks vertaald worden in een vrijstelling. Wanneer een deelnemer een vrijstelling voor een deel van zijn/haar onderwijstraject wil aanvragen kan hij/zij hiervoor een verzoek indienen bij de opleidingsexamencommissie. De opleidingsexamencommissie besluit in alle gevallen of de aangevraagde vrijstelling kan worden toegekend.

Indien de deelnemer in het bezit is van een certificaat (bijvoorbeeld van een andere instelling) dan kan hij/zij hiervoor een verzoek indienen bij de opleidingsexamencommissie. De opleidingsexamencommissie besluit in alle gevallen of de aangevraagde vrijstelling kan worden toegekend.

Het is in het geval van AVO, bijvoorbeeld bij de vakken zoals Rekenen, Moderne Vreemde Talen en Nederlands niet mogelijk om een onderwijs- of examen-vrijstelling te krijgen omdat de deelnemer zijn vaardigheden op deze vlakken dient te onderhouden, in elk geval tot aan het moment van examinering. Alle deelnemers moeten deelnemen aan de Centraal Ontwikkelde Examens, tenzij zij reeds een Centraal Examen op het betreffende referentieniveau hebben behaald (in het VO of MBO) in de afgelopen 2 jaar. Het is niet mogelijk om een vrijstelling voor het instellingsdeel van het AVO-examen te verkrijgen, tenzij het volgende het geval is:

Deelnemers die de generieke examenonderdelen Nederlands en/of rekenen en voor niveau 4 Engels hebben behaald, kunnen voor die examenonderdelen vrijstelling krijgen als zij binnen twee studie jaren, vanaf het moment van het examen, opnieuw een mbo-opleiding afronden van hetzelfde of een hoger mbo-niveau. Zij moeten dan aantonen dat zij het betreffende examenonderdeel op het vereiste niveau of een hoger niveau reeds hebben afgelegd en daarvoor tenminste een 6 hebben behaald. Een dergelijke vrijstelling voor Nederlands kan verkregen worden voor het gehele examenonderdeel of voor een deel ervan (het centraal examen Nederlands dan wel het instellingsexamen Nederlands). *(Gebaseerd op: Wet- en regelgeving examinering en diploma's mbo - brief van de minister 9 januari 2012, Servicedocument steunpunt taal en rekenen 4 juni 2012)*

Voor mbo-deelnemers die al een havo- of vwo-opleiding hebben afgerond, geldt een gelijksoortige regeling. Zij kunnen vrijstelling krijgen als zij een mbo-opleiding afronden binnen twee studie jaren na het studiejaar waarin zij voor het eindexamenvak Nederlands en / of de rekentoets een 6 hebben behaald. Vrijstelling voor Nederlands kan uitsluitend op basis van het eindcijfer Nederlands worden gegeven. Een dergelijke vrijstelling kan pas vanaf 2014-2015 worden afgegeven, nadat het eindexamen van het voortgezet onderwijs is afgestemd op de referentieniveaus. *(Gebaseerd op: Wet- en regelgeving examinering en diploma's mbo - brief van de minister 9 januari 2012, Servicedocument steunpunt taal en rekenen 4 juni 2012)*

Vrijstelling voor examinering kan uitsluitend worden toegekend door de locatie-examencommissie mbo op basis van bovenstaande voorwaarden. Nogmaals, het toekennen van vrijstelling voor examinering betekent niet dat er eveneens vrijstelling van onderwijs is. Als onderwijsinstelling hebben we de plicht het niveau van de deelnemer te onderhouden en waar mogelijk te verbeteren, in elk geval tot aan het moment waarop in de reguliere opleidingstijd het examen gepland staat.

Een vrijstelling voor deelname aan het Centraal Ontwikkelde Examen geldt niet als vrijstelling voor de lessen. De plicht om lessen te volgen blijft bestaan tot aan het moment dat het examen is ingepland.

Aanvullende richtlijnen vrijstellingen voor Centrale Examens

Deelname aan een pilotexamen in het laatste pilotjaar voorafgaand aan het eerste jaar van centrale examinering levert voor Nederlandse taal en rekenen een vrijstelling van uitsluitend het centraal examen op als:

- *het pilotexamen heeft plaatsgevonden nadat de helft van de voor de deelnemer geldende studieduur is verstreken;*
- *voor het betreffende pilotexamen een waardering van ten minste een zes is behaald.*

Het is van belang dat het centraal examen pas mag worden afgenomen als ten minste de helft van de voor de deelnemer geldige studieduur is verstreken. Bij opleidingen korter dan twee jaar mogen de centrale examens uitsluitend in de laatste twaalf maanden worden afgenomen. *(Bron: Servicedocument steunpunt taal en rekenen 4 juni 2012)*

Richtlijnen vrijstellingen voor EVC-trajecten

Vanaf het studiejaar waarin centraal ontwikkelde examens Nederlands en Rekenen worden afgenomen (studiejaar 2014-2015 voor mbo-4, studiejaar 2015/2016 voor mbo-2 en mbo-3) geldt de verplichting tot het afleggen van die centrale examens ook voor EVC-kandidaten.

Welke EVC-procedure een kandidaat ook doet, indien diplomering het doel is, dient vanaf dat moment altijd gebruik te worden gemaakt van de centraal ontwikkelde examens.

Volgens de WEB kan de door het bevoegd gezag van de onderwijsinstelling ingestelde examencommissie besluiten over vrijstellingen voor examens. Dit geldt ook voor de examens gebaseerd op de referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Dit kan alleen aan de hand van bewijsstukken van de EVC-kandidaat waarbij aangetoond wordt dat de exameneisen aan Nederlands en/of rekenen in de reeds genoten opleidingen overeenkomt met de voor de EVC-kandidaat vereiste referentieniveaus Nederlandse taal en/of rekenen.

De Inspectie van het Onderwijs houdt in het kader van het reguliere toezicht op examinering tevens toezicht op het vrijstellingenbeleid, zodat ook bij het verlenen van vrijstellingen conform de eisen van het kwalificatiedossier wordt gediplomeerd.

Tot aan invoering van de centraal ontwikkelde examens moeten de referentieniveaus Nederlandse taal en Rekenen worden geëxamineerd met adequate instellingsexamens. Indien diplomering het doel is, dient ook bij EVC-procedures de mate van beheersing van taal- en rekenvaardigheden van de EVC-kandidaat beoordeeld worden aan de hand van de referentieniveaus.

Interpretatie van 'de onderhoudsplicht'

In de paragraaf over het vrijstellingenbeleid wordt aangegeven onder welke voorwaarden een vrijstelling voor examinering van AVO-vakken kan worden afgegeven. Voor vrijstellingen van het onderwijs is het van belang de onderhoudsplicht in acht te nemen:

Tot aan het moment waarop in het reguliere opleidingstraject het examen is ingepland dienen studenten het onderwijs te volgen om hun vaardigheden op niveau te krijgen danwel te onderhouden. Na het moment dat het examen is afgerond is het niet langer noodzakelijk onderwijs te programmeren danwel te volgen.

VEELGESTELDE VRAGEN:

- **Als er studenten zijn waarvan al vrij aan het begin van de opleiding duidelijk is dat ze op het goede niveau zitten voor taal en rekenen, mogen we ze dan vrijstelling van onderwijs geven? Voordeel daarvan is dat er meer aandacht besteed kan worden aan de studenten die veel minder ver zijn met Nederlands en rekenen. Wel kunnen we in dat geval problemen krijgen om de 850 urennorm aan onderwijstijd te halen. Hoe kijkt de inspectie hier tegenaan?**

Antwoord Lentiz: Nee, de student zal het onderwijs moeten volgen om aan de onderhoudsplicht te voldoen.

Antwoord Steunpunt: Als er vrijstelling (voor taal en rekenen of voor andere vakken) wordt gegeven door de examencommissie/management, dan zal in het onderzoek naar onderwijstijd moeten blijken dat voor de betreffende student(en) de norm van 850 uren wordt gerealiseerd. Vrijstelling voor deze vakken of voor andere onderdelen zou als effect kunnen hebben dat er sprake is van studieduurverkorting. Wanneer dit het geval is, dan beoordeelt de inspectie naar rato van de studieperiode de norm van 850 uur. In het geval er geen sprake is van studieduurverkorting dan geldt de norm 850 uur.

- **Wanneer een student in de tweede helft van zijn opleiding examen heeft gedaan in Nederlands en rekenen blijven de resultaten dan geldig tot het eind van zijn opleiding, ook wanneer hij vertraging oploopt en er daardoor meer dan twee jaar verstrijken tussen het moment van examineren en de diplomering?**

Antwoord: Ja. Het gaat hier om artikel 7a Moment van afname centraal examen. In de toelichting op artikel 7a van het Examen- en kwalificatiebesluit is aangegeven dat de studieduur kan blijken uit de met de student gesloten onderwijsovereenkomst of het voor de student geldende opleidingsprogramma. Het bepalen van de afnamemomenten voor de centrale examinering gebeurt bij aanvang van de opleiding. Een student hoeft bij een voldoende resultaat nooit twee keer binnen één opleiding hetzelfde examen te doen.

- **Wanneer een student meedoet met het pilotexamen in 2012-2013 en hij haalt een voldoende, dan kan hij dit resultaat mee laten tellen voor diplomering in 2013-2014. Wanneer de student vertraging oploopt en daardoor pas in schooljaar 2014-2015 diplomeert, blijft het resultaat dan ook geldig?**

Antwoord: Ja. Artikel 19, lid 2 van het Examen- en kwalificatiebesluit regelt het volgende: Deelname aan een pilotexamen, niet zijnde een instellingsexamen, in het laatste studiejaar voorafgaande aan het studiejaar waarin centrale examinering voor de eerste maal plaatsvindt, levert voor de onderdelen Nederlandse taal of rekenen een vrijstelling van uitsluitend het centraal examen voor het betreffende onderdeel op indien: a. dit overeenkomstig artikel 7a is afgenomen; en b. voor dit pilotexamen ten minste het cijfer 6 is behaald. Wanneer deze vrijstelling is verleend, dan blijft deze in principe staan, ook wanneer de student door omstandigheden toch niet in 2013-2014 de opleiding afrondt maar een jaar later.

Deze regel blijft dus gelden, ook nu de pilotfase is verlengd.

- **In het Staatsblad 2012 nr. 217 is het 'Besluit van 23 april 2012 tot wijziging.....de beroepsgerichte kwalificatiestructuur' opgenomen. Volgens artikel 19 lid 2 krijgt een student die deelneemt aan een pilotexamen in het laatste studiejaar voorafgaand aan het studiejaar waarin centrale examinering voor het eerst plaatsvindt vrijstelling van het centraal ontwikkeld examen wanneer a) dit overeenkomstig artikel 7a is afgenomen en b) voor dit pilotexamen ten minste het cijfer 6 is behaald. Onze vraag: Wordt hier bedoeld het cijfer 6 na afronding?**

Ja, het gaat hier om het cijfer 6 na afronding. Wanneer een student een 5,5 of hoger heeft behaald voor de pilot-COE kan vrijstelling worden afgegeven voor deelname aan de COE in het invoeringsjaar. Let wel: het gaat hier om artikel 19 lid 2. De uitslagregel wordt op basis van artikel 14, 15 en 17 bepaald. In artikel 14 wordt bepaald dat zowel het instellingsexamen als het centraal examen moet worden uitgedrukt in een cijfer met één decimaal achter de komma. De eindwaardering wordt wel uitgedrukt in een geheel cijfer.

- **Wanneer studenten diplomeren vóór 1 oktober 2014-2015, bijvoorbeeld door vertraging of omdat het studiejaar van een opleiding loopt van september tot september, moeten zij dan toch verplicht meedoen met de centrale examinering Nederlands en rekenen en tellen de resultaten dan mee voor diplomering.**

Bij afronding van de mbo-4 opleiding in studiejaar 2014-2015 is deelname aan de centrale examens Nederlandse taal en rekenen verplicht en tellen de resultaten mee voor diplomering volgens de slaag-/zakregeling zoals vastgelegd in het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB. Bij het behalen van het mbo-4 diploma vóór 1 oktober 2014 geldt voornoemde nog niet. In dit geval kan een diploma uitgereikt worden indien de student een pilotexamen of uitsluitend een instellingsexamen voor de onderdelen Nederlandse taal en rekenen heeft afgelegd en heeft de waardering ervan met een cijfer lager dan een 6 dan wel met 'onvoldoende' geen gevolgen voor het behalen van het diploma.

Deze zelfde regeling geldt voor studenten van niveau 2 en 3 die afstuderen vóór 1 oktober 2015.

- **In de brief van de minister aan de mbo-instellingen van 9 januari 2012 wordt gesteld dat vrijstelling (onder voorwaarden) mogelijk is voor mbo-studenten die een havo- of vwo-opleiding hebben afgerond. Het havo- en vwo-examen Nederlands hebben echter een andere vorm dan het mbo-examen Nederlands. Is het dan toch mogelijk om vrijstelling voor een deel van het mbo-examen Nederlands te geven (alleen het instellingsdeel of alleen het COE-deel)?**

Nee, dat is niet mogelijk. Een student die een havo- of vwo-examen Nederlands met minimaal een 6 heeft afgesloten en binnen twee studie jaren een mbo-opleiding afrondt met hetzelfde niveau kan alleen een vrijstelling krijgen voor het hele examen Nederlands.

- **Hoe moet ik de alinea in de brief van 9 januari 2012 van de Minister over vrijstellingen lezen?**

De formulering in de brief kan in eerste instantie aanleiding geven tot verwarring, maar wanneer de zin na "Studenten kunnen vrijstelling krijgen als zij binnen twee studie jaren opnieuw een mbo-opleiding afronden van hetzelfde of van een hoger niveau" en de passage boven de betreffende alinea ook meegelezen worden, is de intentie wel duidelijk: het gaat om het niveau waarop het betreffende examenonderdeel Nederlandse taal of rekenen in een eerdere opleiding reeds voldoende is behaald.

Hieronder de tweede alinea van pagina 6: 'Mogelijkheden voor talentvolle studenten Talentvolle studenten kunnen de examens kunnen de examens afleggen van de examenonderdelen Nederlandse taal en/of rekenen die behoren bij een hoger mbo-niveau. Ze kunnen daarvoor een aanvraag indienen bij de examencommissie.'

Hieronder de passage in de derde alinea van pagina 6 die betrekking heeft op vrijstellingen: 'Studenten kunnen vrijstelling krijgen als zij binnen twee studie jaren opnieuw een mbo-opleiding afronden van hetzelfde of van een hoger niveau. Zij moeten dan aantonen dat zij het betreffende examenonderdeel reeds hebben afgelegd en daarvoor ten minste een zes hebben behaald.'

De juiste interpretatie van deze passage is dan dat studenten die het examenonderdeel Nederlandse taal of rekenen dat hoort bij de 'nieuwe' mbo-opleiding reeds in een vorige mbo-opleiding hebben behaald, dit binnen twee jaar niet opnieuw hoeven te doen.

Voorbeeld 1: Een mbo 3 student heeft het examen voor het onderdeel Nederlands afgelegd dat bij een niveau 3 opleiding hoort en heeft hiervoor ten minste een 6 behaald. Na afronding van de opleiding besluit de student een andere mbo 3 opleiding te gaan volgen. Binnen twee jaar rondt de student deze opleiding af en hoeft dus niet opnieuw het examen voor het onderdeel Nederlands af te leggen.

Voorbeeld 2: Een mbo 3 student heeft op eigen verzoek voor het onderdeel Nederlands het examen van een niveau 4 opleiding afgelegd en heeft hiervoor ten minste een 6 behaald. Wanneer deze student binnen twee jaar na afronding van de mbo-3 opleiding een mbo-4 opleiding afrondt, dan hoeft deze student het examen Nederlands niet opnieuw af te leggen.

Voorbeeld 3: Een mbo 3 student heeft voor het onderdeel Nederlands het examen afgelegd dat bij een niveau 3 opleiding hoort en hiervoor ten minste een 6 behaald. Binnen twee jaar rondt deze student een mbo 4 opleiding af. In dit geval moet de student opnieuw het examen Nederlands afleggen, omdat hij op niveau mbo-4 nog geen examenresultaten heeft behaald.

- **Is het mogelijk een vrijstelling te geven voor aan het begin van de opleiding getoetste en op het gewenste niveau behaalde taal- en rekenvaardigheden?**
-

Mbo-deelnemers die gestart zijn na 1 augustus 2010 en die examen doen vanaf 2013/2014 (niveau 4) en 2014/2015 (niveau 2 en 3) dienen in elk geval een centraal ontwikkeld examen Nederlands en Rekenen af te leggen.